

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ความต้องการข้อมูลข่าวสาร การเลือกใช้สื่อ ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กรณี ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้” มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประชาชนใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาการเลือกใช้สื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีกับความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีกับการเลือกใช้สื่อ เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับการเลือกใช้สื่อของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สรุปผลการศึกษา

ลักษณะทางประชากรศาสตร์

ข้อมูลส่วนบุคคล

ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 280 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.1 ส่วนที่เหลือเป็นเพศชาย ร้อยละ 42.9 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 81.8 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 18.2 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-28 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมา มีอายุระหว่าง 29-38 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 28.2 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนตัว/อาชีพอิสระ คิดเป็นร้อยละ 28.6 รองลงมา รับจ้าง/ลูกจ้างบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 22.9 โดยมี

รายได้ 5,001-15,000 บาทต่อเดือน ในสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 57.1 รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 19.3

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความคิดเห็นว่าสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลกระทบต่อจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.37) โดยเห็นว่า มีผลกระทบมากที่สุดคือด้านการก่อการร้ายการก่อเหตุความไม่สงบซึ่งอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.55) รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.34) และด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.24) โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เห็นว่า สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลกระทบต่อจังหวัดสุราษฎร์ธานีในด้านเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.34) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า อันดับแรก คือ การเข้ามาหางานทำของแรงงานซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.36) รองลงมา คือ การลงทุนและการติดต่อค้าขายระหว่างจังหวัดรวมทั้งการท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.33) ตามลำดับ

ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เห็นว่า สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลกระทบต่อจังหวัดสุราษฎร์ธานีด้านสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.24) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า อันดับแรก คือ การเดินทางระหว่างจังหวัดอยู่ซึ่งในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.40) รองลงมา คือ การติดต่อสื่อสารกับญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.27) และความขัดแย้งทางศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.04) ตามลำดับ

ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เห็นว่า สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลกระทบต่อจังหวัดสุราษฎร์ธานีด้านการก่อการร้ายการก่อเหตุความไม่สงบโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.55) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า อันดับแรกคือ ทำให้เกิดความวิตกกังวลและหวาดกลัวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.73) รองลงมา คือ ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.55) และการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.36) ตามลำดับ

ความต้องการข้อมูลข่าวสาร กรณี ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.76) โดยมีความ

ต้องการข้อมูลข่าวสารในประเด็นสาเหตุเกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.09) รองลงมา คือ แนวโน้มความรุนแรงในอนาคต (ค่าเฉลี่ย = 3.99) และ รายงานเหตุการณ์และความรุนแรงที่เกิดขึ้นประจำวัน (ค่าเฉลี่ย = 3.91) โดยมีความต้องการข้อมูลข่าวสารในประเด็นดังกล่าวในระดับมาก ขณะที่มีความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองปัตตานี (ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส) น้อยที่สุดโดยมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.34) นอกจากนี้ยังพบว่า นอกจากข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีสนใจข่าวสารประเภทเศรษฐกิจมากกว่าข่าวสารประเภทอื่น ๆ (ร้อยละ 26.8) รองลงมา คือ ข่าวสารประเภทการเมือง (ร้อยละ 22.1)

การเลือกใช้สื่อหรือการเปิดรับสื่อ เกี่ยวกับข่าวสารกรณีความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีส่วนใหญ่ ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่า 4 ปีแล้ว (ร้อยละ 29.6) รองลงมา คือ ติดตามข่าวสารระยะเวลา 2-3 ปี (ร้อยละ 28.6) นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสื่อต่าง ๆ โดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.26) ซึ่งมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.80) รองลงมาคือ สื่อหนังสือพิมพ์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.94) ในขณะที่สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น มีการเปิดรับน้อยที่สุดโดยมีการเปิดรับในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.45)

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

| สมมติฐานการศึกษา | ผลการทดสอบสมมติฐาน |
|---|--------------------|
| สมมติฐานการศึกษาที่ 2.4 ระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีการเลือกใช้สื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกัน | ปฏิเสธสมมติฐาน |
| สมมติฐานการศึกษาที่ 2.5 อาชีพแตกต่างกันจะมีการเลือกใช้สื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกัน | ปฏิเสธสมมติฐาน |
| สมมติฐานการศึกษาที่ 2.6 รายได้แตกต่างกันจะมีการเลือกใช้สื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกัน | ปฏิเสธสมมติฐาน |
| สมมติฐานการศึกษาที่ 3 ความต้องการข้อมูลข่าวสารของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้สื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ | ยอมรับสมมติฐาน |

การอภิปรายผลการศึกษา

ความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงนับถือศาสนาพุทธมีอายุระหว่าง 18-28 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนตัว/อาชีพอิสระ มีรายได้ 5,001-15,000 บาทต่อเดือน ในสัดส่วนมากที่สุด สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลกระทบต่อจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเห็นว่า มีผลกระทบมากที่สุดคือส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลและหวาดกลัวด้านการก่อการร้ายการก่อเหตุความไม่สงบ รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ สุขุม เฉลยทรัพย์¹ จากสวนดุสิตโพล ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่อง “คนใต้คิดอย่างไร กรณี ภัยภาคใต้” พบว่า เหตุการณ์ความรุนแรงสร้างผลกระทบต่อประชาชนให้เกิดความหวาดกลัว/ไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตัวเอง มากที่สุด

¹ สวนดุสิตโพล, “ภัยภาคใต้,” <http://www.dusitpoll.dusit.ac.th/2547/2547_006.htm>, 6 มกราคม 2547.

สำหรับความต้องการข้อมูลข่าวสาร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยรวมในระดับมาก และมีความต้องการข้อมูลข่าวสารในประเด็นสาเหตุเกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้มากที่สุด รองลงมาคือแนวโน้มความรุนแรงในอนาคตและรายงานเหตุการณ์ประจำวัน นอกจากนี้ยังพบว่ามีความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับมากเกือบทุกประเด็นมีเพียง 2 ประเด็นเท่านั้นที่อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นได้ว่าสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสถานการณ์สำคัญที่ส่งผลและเกี่ยวข้องกับประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยลักษณะของจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้นเป็นจังหวัดหนึ่งในพื้นที่ภาคใต้และนับว่าอยู่ในสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับพื้นที่ที่กำลังเกิดความขัดแย้งรุนแรงมาเนิ่นนาน รวมทั้งเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การท่องเที่ยว การลงทุน การศึกษาและด้านการเกษตร ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้น จึงย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งที่ผ่านมา พบว่ามีกลุ่มแนวร่วมได้หลบหนีมาอาศัยอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมถึงมีการย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มายังจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนด้านการท่องเที่ยวและการลงทุนมีทั้งผลดีและผลเสีย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยแยกรายละเอียดเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการก่อการร้าย การก่อเหตุความไม่สงบ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าผลกระทบโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเห็นว่าด้านการก่อการร้าย การก่อเหตุความไม่สงบ ทำให้เกิดความวิตกกังวลและหวาดกลัวมากที่สุด ส่วนผลกระทบด้านเศรษฐกิจก็คือ การเข้ามาหางานทำของแรงงานและผลกระทบด้านสังคมคือการเดินทางระหว่างจังหวัด ไม่มีข้อใดเลยที่เห็นว่าผลกระทบน้อย จากความคิดเห็นด้านผลกระทบดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นปัจจัยทำให้เกิดแรงจูงใจหรือผลักดันเกิดเป็นความต้องการข้อมูลข่าวสารในระดับมากตามไปด้วย และยังสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ความสนใจปัญหาดังกล่าว

ซึ่งสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับว่าเป็นสถานการณ์ทางสังคมที่มีความรุนแรงเชื่อมโยงกับหลายปัญหาและมีความไม่แน่นอน จะสังเกตได้ว่าเหตุการณ์บางช่วงเวลาเกิดความรุนแรงอย่างต่อเนื่องและบางช่วงก็เบาบางลง อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าเหตุการณ์หรือปัญหาจะหมดสิ้นไป แต่ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในสังคม เห็นได้จากการกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ รวมทั้งยังเป็นปัญหาที่รัฐบาลซึ่งเข้ามาบริหารประเทศให้ความสำคัญกับการแก้ไข

ปัญหานี้ สถานการณ์ดังกล่าวนั้นตรงกับ Katz และคณะ² ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับสังคมที่มีบทบาทในการกำหนดความต้องการและความพึงพอใจของบุคคล โดยสถานการณ์ทางสังคมเป็นตัวสร้างให้ตระหนักถึงปัญหาและความต้องการข่าวสาร จึงเกิดการแสวงหาข่าวสาร โดยอธิบายได้ว่าลักษณะของสถานการณ์และพื้นที่เกิดปัญหาคือภาคใต้ซึ่งเป็นภูมิภาคเดียวกันเมื่อเกิดปัญหารุนแรงกับพื้นที่ดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานี ขณะเดียวกันจังหวัดสุราษฎร์ธานีเองไม่ได้เผชิญกับความรุนแรงโดยตรงจึงขาดข้อมูลข่าวสารที่แท้จริงและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยปัจจัยที่ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเผชิญอยู่นั้นจึงทำให้มีความต้องการข่าวสารเพื่อรับทราบถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ มาสโลว์ (Maslow)³ ที่ได้กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการอยากเรียนรู้ (Needs for Cognitive) เป็นความต้องการแสวงหาระเบียบและความเข้าใจสภาพแวดล้อมของตนเอง ความต้องการที่จะเรียนรู้ในส่วนหนึ่งมาจากความต้องการเปิดรับหรือความต้องการข้อมูลข่าวสาร

เมื่อพิจารณาในประเด็นของข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความต้องการมากที่สุดคือ สาเหตุเกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ รองลงมา คือ แนวโน้มความรุนแรงในอนาคตและรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้มาจากหลายมูลเหตุและเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้านจึงส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหา ดังที่ความคิดเห็นของคณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาความมั่นคง⁴ ได้กล่าวว่า รัฐบาลทุกชุดและสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้พยายามแก้ปัญหาโดยตลอด ในปัจจุบันนี้ไม่มีผู้ใดสามารถคาดการณ์ได้ว่า ปัญหาดังกล่าวจะทุเลาเบาบางหรือคลี่คลายกลับคืนสู่ภาวะปกติเมื่อใดโดยวิธีอะไร รวมทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุที่มาที่ไปของปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้และการวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต มีการนำเสนอไม่มาก ส่วนใหญ่จะเป็นรายงานการก่อเหตุ

² Stanley J. Baran and Dennis K. Davis, Mass Communication Theory: Foundations Ferment and Future (CA: Wadsworth, 1995), pp. 223-224.

³ เสรี วงษ์มณฑา, “จิตวิทยาในการสื่อสาร,” วารสารธรรมศาสตร์ 4 (เมษายน-มิถุนายน 2533):6.

⁴ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “ข้อเสนอแนวทางแก้ปัญหา สามจังหวัดชายแดนใต้ ของ คณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาความมั่นคงในจังหวัดภาคใต้,” (รายงานการศึกษา คณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาความมั่นคงในจังหวัดภาคใต้, 2549), น. 1.

ความรุนแรงการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาของ พิมพิดา โยธาสุมุท⁵ พบว่า สื่อมวลชนปัจจุบันเน้นในการนำเสนอเพียงข้อเท็จจริง ให้คนในสังคมรับรู้โดยลืมที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจเพื่อป้องกันการตีความที่ผิดพลาดได้ง่ายของผู้รับสาร รวมทั้งสื่อมวลชนปัจจุบันยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น เพราะเป็นเรื่องละเอียด ทั้งทางศาสนา อัตลักษณ์และชาติพันธุ์ ซึ่งข่าวสารเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องอาศัยการวิเคราะห์เจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องและเข้าใจปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของ นันทวัน กิจธนาเจริญ⁶ ได้ศึกษาเรื่องการแสวงหาข่าวสาร การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจจากข่าวสารและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน ของประชาชนกรุงเทพมหานครในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการมีการวิเคราะห์แบบเจาะลึกมากที่สุดรองลงมาคือรายงานข่าวสถานการณ์ทั่วไป ในส่วนของการวิเคราะห์ที่ตีความข่าวสารนั้นนับว่าเป็นบทบาทสำคัญอย่างหนึ่งของสื่อมวลชนดังที่ ลาสเวลล์ (Lasswell)⁷ ได้กล่าวเอาไว้ สื่อมวลชนจึงไม่ควรละเลยในการหยิบยกนำเสนอข่าวสารในรูปแบบดังกล่าวเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้รับสาร

นอกจากนี้สำหรับในเรื่องความต้องการข้อมูลข่าวสารนั้น ชาร์ล แอตคิน (Charles Atkin)⁸ ยังได้กล่าวถึงความไม่สอดคล้องระหว่างความรู้ของบุคคลกับความต้องการอยากรู้จะส่งผลกระทบต่อระดับความสนใจและความต้องการข่าวสารด้วยเช่นกัน ซึ่งจากการที่ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต้องการทราบสาเหตุของการเกิดปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากที่สุด

⁵ พิมพิดา โยธาสุมุท, “พฤติกรรมกรเปิดรับ ความรู้ และทัศนคติ ของชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานครต่อการนำเสนอความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อมวลชน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. บทคัดย่อ.

⁶ นันทวัน กิจธนาเจริญ, “การแสวงหาข่าวสาร การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจจากข่าวสารและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน ของประชาชนกรุงเทพมหานครในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), น. บทคัดย่อ.

⁷ Harold D. Lasswell, The Structure and Function of Communication in Society in The Communication of Idea (New York: Harper and Publishers, 1948), pp. 37-51.

⁸ Charles Atkin, “Instrumental Utilities and Information Seeking,” in New Model for Mass Communication Research (Beverly Hill: Sage Publications, 1973), pp. 234-239.

สุด เนื่องจากมีข้อมูลด้านนี้ มีไม่เพียงพอต่อความต้องการจึงทำให้เกิดความต้องการในระดับมาก อย่างไรก็ตามพบว่าความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายงานเหตุการณ์และความรุนแรงที่เกิดขึ้นประจำวัน ยังอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้จากการที่กล่าวไว้ในข้างต้นว่าสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้มีความไม่แน่นอนดังนั้นก็ทำให้ประชาชนต้องการติดตามข่าวสารด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) ในการติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์รอบตัว เพื่อรู้ว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นในส่วนความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์เมืองปัตตานี (ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส) น้อยที่สุด อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัวยากในการทำความเข้าใจ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว จากข้อมูลของแผนงานร่วมศึกษา เสริมสร้างสุขภาพะกรณี 3 จังหวัดภาคใต้ และคณะทำงานวาระทางสังคม⁹ พบว่า ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมาเป็นมูลเหตุเชื่อมโยงให้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบัน เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนยังขาดความเข้าใจในสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงส่งผลให้เกิดความต้องการทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหามากที่สุด

การเลือกใช้สื่อหรือการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีส่วนใหญ่ ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มามากกว่า 4 ปีแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่า มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมา เปิดรับจากหนังสือพิมพ์ ในขณะที่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น น้อยที่สุด จะเห็นได้ว่าประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีส่วนใหญ่ มีการติดตามข่าวสารมาเป็นเวลานาน โดยย้อนไปในช่วงเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมาจากข้อมูลของ ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี¹⁰ พบว่า เป็นช่วงที่เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรุนแรงมาก และเกิดเหตุความไม่สงบบ่อยที่สุด ซึ่งในช่วงปี 2547 เกิดกรณีตากใบและกรณีกรือเซะ นับว่าเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรง

⁹ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์, “ความรู้และความไม่รู้ 3 จังหวัดชายแดนใต้,” (แผนงานร่วมศึกษาเสริมสร้างสุขภาพะกรณี 3 จังหวัดภาคใต้ คณะทำงานวาระทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), น. 1.

¹⁰ ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, “สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังการยึดอำนาจของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย,” <<http://www.deepsouthwatch.org/index.php?l=content&id=30>>, 25 ตุลาคม 2549.

และเกิดการสูญเสียเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเริ่มมีเหตุการณ์ลึกลับยิ่งยั้งที่อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลาซึ่งเป็นเสมือนเมืองหลวงของภาคใต้ โดยจากเหตุการณ์ดังกล่าวมีการนำเสนอผ่านสื่อหลายสื่อและเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางในสังคม ประชาชนจึงให้ความสนใจข่าวสารในช่วงนั้น กล่าวได้ว่าสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสภาวะที่สังคมกำลังให้ความสนใจและเป็นปัญหาสำคัญ จึงให้ทำให้ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเกิดความต้องการและแรงจูงใจนำไปสู่การเปิดรับข่าวสารในช่วงเวลานั้นซึ่งตรงตามแนวคิดในทฤษฎีการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจที่ Katz และคณะ¹¹ ได้กล่าวไว้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังพบว่า ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา เช่น นันทวัน กิจธนาเจริญ¹² ได้ศึกษาเรื่องการแสวงหาข่าวสาร การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจจากข่าวสารและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน ของประชาชนกรุงเทพมหานครในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้สื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือหนังสือพิมพ์รวมทั้งผลการศึกษาของ วนัสนันท์ มะญู¹³ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน กรณีศึกษา สถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าชาวไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดเนื่องจากเห็นว่าสามารถมองเห็นภาพและเสียงของเหตุการณ์อย่างชัดเจน รองลงมาคือหนังสือพิมพ์เพราะมีเนื้อที่นำเสนอ บทสัมภาษณ์ บทวิเคราะห์จากแหล่งข่าวผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับหลายสาขาอาชีพ

¹¹ E. Katz and others, The Uses of Mass Communication, Current Perspective on Gratification Research (Beverly Hill: Sage Publication, 1974), pp. 21-22.

¹² นันทวัน กิจธนาเจริญ, “การแสวงหาข่าวสาร การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจจากข่าวสารและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน ของประชาชนกรุงเทพมหานครในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ,” น. บทคัดย่อ.

¹³ วนัสนันท์ มะญู, “ทักษะของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน กรณีศึกษา สถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549), น. 68.

ส่วนการศึกษาของ พิมพิดา โยธาสุมุท¹⁴ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับ ความรู้ และทัศนคติ ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานครต่อการนำเสนอความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อมวลชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเปิดรับสื่อกระแสวง ประเภทสื่ออินเทอร์เน็ตและวารสารจุลสารมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงานวิจัยดังกล่าวทำการ ศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเขตเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการ เปิดรับข่าวสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ส่วนการศึกษาในหัวข้อนี้เป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างใน จังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งเป็นพื้นที่ทั้งเขตเมืองและเขตชนบท ดังนั้นจึงทำให้มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อที่ ต่างกันโดย วิลเบอร์ ชแรมม์¹⁵ กล่าวว่า การศึกษาและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยจะทำให้ผู้รับสารมี ความสนใจ ในสื่อที่แตกต่างกัน กล่าวได้ว่าการศึกษาจากกลุ่มประชากรในพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่ ต่างกันจึงทำให้การใช้สื่อของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นว่าสื่อโทรทัศน์เป็น สื่อที่มีความเป็นกลางและความน่าเชื่อถือมากที่สุด นอกจากนี้เหตุผลที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเปิดรับ สื่อโทรทัศน์มากที่สุดนั้นเนื่องมาจากคุณสมบัติของสื่อประเภทนี้โดย สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มี ความรวดเร็วและต่อเนื่อง มีความสวยงามดึงดูดใจมีทั้งภาพและเสียงสร้างความเข้าใจได้ดีกว่า จากการศึกษาของ โรเปอร์ (Roper)¹⁶ พบว่า ถ้าคนถูกจำกัดให้เลือกรับสื่อใดสื่อหนึ่ง โทรทัศน์จะ เป็นสื่อที่คนต้องการมากที่สุด และเห็นว่าเป็นสื่อที่น่าเชื่อถือมากที่สุด

สำหรับผลการศึกษาที่พบว่ามีการเปิดรับสื่อมวลชนท้องถิ่นน้อยที่สุดนั้น เนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในการศึกษาคั้งนี้เป็นกลุ่มอายุ 18-28 ปี จะนิยมใช้สื่อมวลชนระดับชาติ มากกว่าสื่อมวลชนท้องถิ่น นอกจากนี้จากกล่าวว่่าสื่อมวลชนท้องถิ่น มีการนำเสนอข่าวความ เคลื่อนไหวและเรื่องราวของท้องถิ่นเป็นหลัก ดำเนินการด้วยคนในท้องถิ่น ในส่วนของการกำหนด เวล่านำเสนอบางครั้งไม่ทันต่อสถานการณ์ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะออกเป็นรายบ้กษหรือรายเดือน

¹⁴ พิมพิดา โยธาสุมุท, “พฤติกรรมการเปิดรับ ความรู้ และทัศนคติ ของชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานครต่อการนำเสนอความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ของสื่อมวลชน,” น. 179-203.

¹⁵ Wilbur Schramm, “Channels and Audiences,” in *Handbook of Communication* (Chicago: Ran McNally College Publishing Company, 1973), pp. 121-122.

¹⁶ Roper, อ้างถึงใน พัชรี เขยจรรยา และคณะ, *แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์* (กรุงเทพมหานคร: เอลโล่การพิมพ์, 2538), น. 75.

หากพิจารณาแล้วพบว่าความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจึงทำให้ไม่ทันต่อสถานการณ์ดังกล่าว แตกต่างกับสื่อมวลชนระดับชาติที่มีการดำเนินงานจากองค์กรขนาดใหญ่มีความน่าเชื่อถือ นำเสนอข่าวสารที่รวดเร็วและหลากหลาย กลุ่มตัวอย่างจึงเลือกรับข่าวสารจากสื่อมวลชนเช่น โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์มากกว่า ดังที่ วิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm)¹⁷ ได้กล่าวว่า บุคคลจะเลือกรับข่าวสารที่ใช้ความพยายามน้อย เช่น อยู่ใกล้ตัวสามารถเลือกรับได้ง่ายและมีสารประโยชน์ต่อตนเอง อย่างไรก็ตามอีกเหตุผลหนึ่งคือแม้สื่อมวลชนท้องถิ่นมีข้อดีในการเป็นสื่อที่ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่มากที่สุดแต่การนำเสนอข้อมูลข่าวสารประเด็นนี้ยังมีน้อยจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับสารได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้รับสารมีความต้องการข่าวสารในระดับมาก ดังนั้นสื่อมวลชนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นสื่อในการตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ ควรแสดงบทบาทของสื่อมวลชนดังที่ Wilbur Schramm¹⁸ ได้เสนอแนวคิดไว้ เช่น การให้ข่าวสารและอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นผู้นำประเด็นที่มีประโยชน์ต่อประชาชนให้เกิดเป็นที่น่าสนใจอย่างสม่ำเสมอโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่

สำหรับสื่อบุคคลนั้น มีการเลือกใช้สื่อบุคคลใกล้ชิดอยู่ในลำดับที่สาม นับว่าอยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเภทสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้มากที่สุด โดยเลือกใช้สื่อบุคคลใกล้ชิดมากกว่าบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ เนื่องจากบุคคลใกล้ชิด มีทัศนคติ ค่านิยมที่เหมือนกันและสะดวกในการติดต่อสื่อสารสอดคล้องกับ พรทิพย์ วรภิจโยคาทร¹⁹ ได้กล่าวว่าบุคคลมักเลือกใช้สื่อที่สอดคล้องกับความเชื่อ ทัศนคติของตน และเลือกสื่อที่ตนสะดวก ส่วนสื่อบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่อยู่ในอันดับรองลงมา เนื่องจากตำแหน่งหน้าที่ทำให้เข้าถึงผู้รับสารได้น้อย การติดต่อสื่อสารกับบุคคลกลุ่มนี้มักเป็นเรื่องสำคัญ ๆ นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนหรือผู้รับสารส่วนใหญ่ยังขาดความเชื่อมั่นในข่าวสารจากหน่วยงานราชการหรือจากสื่อบางสื่อ ซึ่งประเด็นข่าวสารด้านสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติและเชื่อมโยงกับปัจจัยหลายประการ ส่วนข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอนั้นก็มียุทธศาสตร์หลายกระแส จึงมักมีการกล่าวถึงเรื่องของความถูกต้องหรือเที่ยงตรง ว่าข่าวสารดังกล่าวสอดคล้องกับความจริง

¹⁷ Wilbur Schramm, op. cit., footnote 15, p. 200.

¹⁸ Wilbur Schramm, Mass Media and National Development (California: Stanford University Press, 1964), pp. 127-144.

¹⁹ พรทิพย์ วรภิจโยคาทร, “ความสำคัญของผู้รับสาร,” ใน หลักและทฤษฎีการสื่อสาร, หน่วยที่ 6 (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544), น. 292.

ที่เกิดขึ้นหรือไม่ บางครั้งข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนหรือคลาดเคลื่อนได้ส่งผลกระทบและสร้างความเสียหายตามมาในหลาย ๆ ด้าน นอกจากนี้ในเรื่องของสาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้นพบว่าความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเกิดจากหลายปัญหา ซึ่งการศึกษาเรื่อง “สถานการณ์ชายแดนภาคใต้: มิติทางประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งทางการเมือง วัฒนธรรมหรือศาสนา?”²⁰ พบว่า ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ปัญหาเจ้าหน้าที่รัฐ หรือ ปัญหานโยบายรัฐ โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแม้ว่าภาครัฐได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่สถานการณ์ความไม่สงบก็ยังคงยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงการดำเนินการแก้ไขปัญหาของภาครัฐอยู่เสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงอาจทำให้ผู้รับสารส่วนใหญ่ขาดความเชื่อถือต่อข่าวสารของทางราชการหรือสื่อบางสื่อ จึงเลือกที่จะเปิดรับข่าวสารจากบุคคลใกล้ชิดมากกว่า และข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าส่วนใหญ่ต้องการให้มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงไม่บิดเบือน หรือปกปิดข้อมูลที่แท้จริง

ส่วนระดับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสื่อต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางอาจเนื่องมาจากช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลนั้นอยู่ในช่วงเดือนเมษายน-เดือนพฤษภาคม ช่วงเวลาดังกล่าวเหตุการณ์ในพื้นที่ภาคใต้อยู่ในสถานการณ์ที่ดีขึ้น มีการก่อเหตุลดลง อีกทั้งช่วงดังกล่าวสังคมไทยประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ราคาน้ำมันราคาข้าว รวมทั้งสินค้าอุปโภคบริโภคสูงขึ้น เห็นได้จากผลการศึกษาพบว่า นอกจากข่าวความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประชาชนส่วนใหญ่สนใจข่าวด้านเศรษฐกิจมากที่สุด จากสถานะเช่นนี้จึงทำให้ สื่อต่าง ๆ เสนอข่าวสารที่สังคมกำลังให้ความสนใจ และทำให้ข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้น้อยลง แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่าระดับการใช้สื่อยังอยู่ในระดับปานกลางซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนยังคงให้ความสนใจข่าวสดดังกล่าวอยู่อย่างต่อเนื่อง

²⁰ ปิยะ กิจถาวร, “สถานการณ์ชายแดนภาคใต้: มิติทางประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งทางการเมือง วัฒนธรรมหรือศาสนา?”, <<http://www.budutani.com/article/article40.html-41k>>, 29 ตุลาคม 2547.

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีแตกต่างกันมีความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกันตรงกับที่ เดอเฟลอร์ (Defleur)²¹ ได้กล่าวในทฤษฎีความแตกต่างระหว่างปัจเจกบุคคล โดยเห็นว่าผู้รับสารแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันด้านจิตวิทยา เช่น ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ ส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยทางชีวภาพ การเรียนรู้ ทำให้ความมีสนใจ ความต้องการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกัน เช่นเดียวกับแนวคิดด้านประชากรศาสตร์ที่ ปรมะ สตะเวทิน²² ได้กล่าวว่าผู้รับสารที่อยู่ในกลุ่มลักษณะทางประชากรเดียวกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาคลายคลึงกันโดยผู้รับสารแต่ละคนจะมีคุณลักษณะเฉพาะตัวของตนเอง เช่น อายุ เพศ บุคลิกภาพ ทักษะและประสบการณ์ เป็นต้น คุณสมบัติเหล่านี้มีอิทธิพลต่อผู้รับสารในการสื่อสาร

ด้านอายุ พบว่า ประชาชนอายุ 18-38ปี มีความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่ากลุ่มอื่น กล่าวได้ว่าช่วงอายุดังกล่าวเป็นวัยทำงานและวัยนักเรียนนักศึกษา ซึ่งมีความสนใจต่อสถานการณ์สังคม และต้องการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับตนเองอยู่เสมอ เพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนหรือการทำงาน ตรงกับผลการศึกษาของ วรกิจ หิรัญฉนวนศิริ²³ พบว่า ผู้ที่มีอายุช่วง 31-40 ปี เป็นวัยสร้างหลักฐาน ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ต้อง

²¹ Melvin Defleur, Theories of Mass Communication, 2nd ed. (New York: David McKay Co., 1970), pp. 119-122.

²² ปรมะ สตะเวทิน, การสื่อสารมวลชนกระบวนการและทฤษฎี (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2546), น. 105.

²³ วรกิจ หิรัญฉนวนศิริ, “การศึกษาทัศนคติ พฤติกรรมการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงประเภทข่าวและสาระความรู้ คู่กันที่ซานเรอเนอ ของสถานีวิทยุกระจายเสียง 919 สำนักงานพัฒนาพิเศษกองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติกองบัญชาการทหารสูงสุด,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), น. บทคัดย่อ.

แข่งขันกับบุคคลอื่น จึงต้องมีความรอบรู้จะเปิดรับสื่อที่เน้นเรื่องเนื้อหามากขึ้น และเปิดรับข่าวสารที่หลากหลาย เพื่อนำความรู้ไปช่วยในการตัดสินใจให้มีความเท่าทันบุคคลอื่น

ด้านระดับการศึกษาและอาชีพนั้น พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงและประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจมีความต้องการข้อมูลข่าวสารมากกว่ากลุ่มอื่น สอดคล้องกับ แม็คเนลลี และคณะ (McNelly and others)²⁴ ได้กล่าวว่า คนที่มีการศึกษาสูงจะมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี มักถูกผลักดันให้ต้องเรียนรู้ หาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ จึงทำให้มีระดับความต้องการข้อมูลข่าวสารมากกว่ากลุ่มอื่น และผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับ พรรณพิลาส วีระสุโข²⁵ ที่พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับความต้องการที่จะรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความต้องการที่จะรู้ข่าวสารทางการเมืองมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี นอกจากนี้ข่าวสารความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มักมีการนำเสนอถึง การสูญเสียชีวิตและการได้รับความเดือดร้อนของกลุ่มข้าราชการในพื้นที่อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งหากพิจารณาแล้วพบว่าข้าราชการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอาจจะต้องมีการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนไปประจำในพื้นที่ดังกล่าว สภาวะเช่นนี้จึงเป็นเหตุผลผลักดันให้เกิดความต้องการข้อมูลข่าวสารในระดับมาก โดยจากผลการสำรวจของ สวนดุสิตโพล สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เรื่อง “ตำรวจ ข้าราชการ ครู/อาจารย์ คิดอย่างไรกรณี ภัยภาคใต้”²⁶ พบว่ากลุ่มตัวอย่างติดตามข่าวสารตลอดเพราะเป็นเหตุการณ์ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่โดยตรงและเป็นเรื่องที่น่าติดตาม เพื่อให้เกิดความระมัดระวังตัว

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีแตกต่างกันมีการเลือกใช้สื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีการเลือกใช้สื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในแต่ละ

²⁴ J.T. McNelly, R. Bush and M.E. Bishop, “Cosmopolitan media usage in the diffusion of international affair news,” *Journalism Quarterly* 45 (1968):349-358.

²⁵ พรรณพิลาส วีระสุโข, “ความต้องการที่จะรู้ข่าวสารการเมือง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารการเมืองและการใช้ประโยชน์ข่าวสารการเมืองจากรายการโทรทัศน์ของประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), น. บทคัดย่อ.

²⁶ สวนดุสิตโพล, “ภัยภาคใต้,” <http://www.dusitpoll.dusit.ac.th/2547/2547_006.htm>, 6 มกราคม 2547.

ประเภทของสื่อพบว่า ศาสนา อาชีพ และรายได้แตกต่างกันจะมีการเลือกใช้นักบุคคลที่ใกล้ชิดแตกต่างกัน และระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีการเลือกใช้สื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกันในสื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต

แม้ว่าผลการศึกษาด้านลักษณะทางประชากรบางประการจะมีผลกับการเลือกใช้นักบุคคลบางสื่อแต่ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าลักษณะทางประชากรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารดังที่ ยูล เบ็ญจรงค์กิจ²⁷ ได้กล่าวถึงแนวคิดด้านประชากรศาสตร์ที่ว่าคนที่มีคุณสมบัติทางประชากรที่แตกต่างกัน จะมีการเลือกใช้นักบุคคลหรือการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแตกต่างกัน รวมทั้ง วิลเบอร์ ชรามม์²⁸ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับของผู้รับสารหลายประการ ได้แก่ ภูมิหลัง การศึกษาและสภาพแวดล้อม ความสามารถในการรับสาร และบุคลิกภาพ จะทำให้ผู้รับสารมีความสนใจในสื่อประเภทต่าง ๆ และมีพฤติกรรมการเลือกรับสื่อแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาที่พบว่า ศาสนา อาชีพ รายได้ มีการเลือกใช้นักบุคคลใกล้ชิดแตกต่างกันเพียงสื่อเดียว ส่วนในสื่ออื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของนักบุคคลใกล้ชิดที่มีคุณสมบัติโดดเด่นเพราะสามารถแลกเปลี่ยนข่าวสารได้โดยตรง มีปฏิริยาตอบสนองรวดเร็ว และคล้ายคลึงกันทางด้านความคิดเห็น ค่านิยมรวมทั้งมีความสะดวกในการติดต่อสื่อสารของผู้รับสาร สอดคล้องกับ พรทิพย์ วรภิจโภาคาร²⁹ ได้กล่าวว่าบุคคลมักเลือกใช้นักบุคคลที่สอดคล้องกับความเชื่อ ทัศนคติของตน และเลือกสื่อที่ตนสะดวก ซึ่งลักษณะของประชากรศาสตร์ด้านศาสนา อาชีพ รายได้ ทำให้มีความเกี่ยวข้องหรือการเลือกใช้นักบุคคลนี้แตกต่างกันไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านศาสนานั้นพบว่า ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมีการใช้นักบุคคลที่ใกล้ชิดมากกว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ สอดคล้องกับที่ ปรมะ สตะเวทิน³⁰ ได้กล่าวถึงความสำคัญของศาสนา ที่มีอิทธิพลต่อตัวผู้รับสารทั้งในด้านทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม และยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในการดำเนินชีวิต อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเหมือนกันย่อมมีความเข้าใจและไว้นับถือเชื่อใจ

²⁷ ยูล เบ็ญจรงค์กิจ, การวิเคราะห์ผู้รับสาร (กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), น. 65.

²⁸ Wilbur Schramm, op. cit., footnote 15, pp. 121-122.

²⁹ พรทิพย์ วรภิจโภาคาร, "ความสำคัญของผู้รับสาร," น. 292.

³⁰ ปรมะ สตะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2546), น. 117-118.

กันในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแสดงทัศนะของตน ซึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือสังคมของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนใหญ่มักมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันอยู่เสมอ อีกประการหนึ่งสังเกตได้ว่าข่าวสารสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มักถูก เชื่อมโยงถึงความขัดแย้งทางศาสนาและชาวไทยมุสลิม ในส่วนของข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอบางครั้ง ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ผู้รับสารได้รับทราบด้วยประสบการณ์ของตนเองทำให้ผู้รับสารกลุ่มนี้ ไม่เชื่อมั่นในข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐหรือสื่ออื่น ๆ นอกจากนี้ปัญหาสำคัญของสถานการณ์ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งมาจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การใช้อำนาจรัฐหรือ เจ้าหน้าที่รัฐ ด้วยปัจจัยดังกล่าวจึงส่งผลให้ผู้รับสารกลุ่มนี้เลือกที่จะเปิดรับข่าวสารจากบุคคลที่ ใกล้ชิดมากกว่า รวมทั้งผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอาจจะมีญาติพี่น้องเพื่อนฝูง อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีการสอบถามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ การศึกษาของ พิมพิดา โยธาสมุทร³¹ พบว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม มักมีการสอบถามข้อมูล ข่าวสารเรื่องเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้จากบุคคลที่ใกล้ชิด ส่วนศาสนาพุทธมักมีรับทราบ ข่าวสารจากสื่อมวลชน

ด้านอาชีพนั้นพบว่า นักเรียน/นักศึกษาและผู้ประกอบอาชีพส่วนตัว/อาชีพอิสระ มีการใช้สื่อบุคคลที่ใกล้ชิดมากกว่าอาชีพอื่น ตรงกับที่ กาญจนา แก้วเทพ³² ได้กล่าวว่า อาชีพ เป็นตัวกำหนดเวลาและสถานที่ในการใช้สื่อของบุคคล ซึ่งในกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา ลักษณะการ ดำเนินชีวิตประจำวันส่วนใหญ่มักอยู่กับเพื่อนมีการพบปะเพื่อนฝูงอยู่เสมอและกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพล อย่างมากต่อผู้รับสารกลุ่มนี้ ส่วนในกลุ่มประกอบอาชีพส่วนตัว/อาชีพอิสระมักมีความใกล้ชิดกับ ครอบครัวและพบปะผู้คนมากมายเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงหยิบยกประเด็นต่าง ๆ ในสังคมอย่างเรื่อง สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สอดคล้องกับ ทอดด์ ฮันท์ และ เบรนต์ ดี รูเบน³³ ได้กล่าวว่า สถานที่ บุคคลและเวลา ที่อยู่ใน สถานการณ์การสื่อสาร เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับข่าวสารของบุคคล

³¹ พิมพิดา โยธาสมุทร, “พฤติกรรมการเปิดรับ ความรู้ และทัศนคติ ของชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานครต่อการนำเสนอความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ของสื่อมวลชน,” น. 179-203.

³² กาญจนา แก้วเทพ, การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, 2542), น. 181.

³³ Todd Hunt and Brent D. Ruben, Mass Communication Producers and Consumers (New York: HarperCollins College Publishers, 1993), p. 65.

ด้านรายได้ พบว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน และ มากกว่า 25,000 บาทต่อเดือน มีการใช้สื่อเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากบุคคลที่ใกล้ชิดมากกว่ากลุ่มอื่น สอดคล้องกับ ปรมะ สตะเวทิน³⁴ กล่าวว่ารายได้ย่อมเป็นเครื่องกำหนดความต้องการและพฤติกรรมของคน จากการที่พบว่าผู้ที่มีรายได้สูงมีการใช้สื่อบุคคลที่ใกล้ชิดมากกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ที่มีรายได้สูงเป็นผู้ที่มีหน้าที่การงานดีมักมีกิจกรรมและงานสังคมมากมาย จึงถูกผลักดันให้จำเป็นต้องเรียนรู้ หาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ กาญจนนา แก้วเทพ³⁵ ที่ได้กล่าวว่า มิติทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวกำหนดการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ โดยคนที่มีฐานะร่ำรวยจะมีโอกาสใช้สื่อได้หลายหลากกว่า เช่น ผู้สูงอายุที่มีฐานะดี จะมีกิจกรรมหลายแบบ และใช้สื่อหลายแบบ เช่น ท่องเที่ยวเข้าสมาคมกับเพื่อนฝูง ดูโทรทัศน์ แต่ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนอาจมีกิจกรรมดูโทรทัศน์อย่างเดียว ส่วนในกรณีผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทก็นิยมใช้สื่อประเภทนี้เช่นเดียวกัน อาจเนื่องมาจาก ปัจจัยด้านรายได้เป็นอุปสรรคในการใช้สื่อชนิดอื่น เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ ที่ต้องมีค่าใช้จ่าย ผู้มีรายได้น้อยจึงเลือกใช้สื่อบุคคลซึ่งเอื้ออำนวยต่อการรับข่าวสารดังที่ พรทิพย์ วรกิจโกศาทร³⁶ กล่าวว่าผู้รับสารแต่ละคนจะมีพฤติกรรมการรับสื่อที่แตกต่างกันที่ตนสามารถจัดหาได้ นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีรายได้ค่อนข้างน้อยส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียน/นักศึกษาซึ่งเพื่อนมีอิทธิพลมากต่อผู้รับสารกลุ่มนี้จึงทำให้มีการใช้สื่อบุคคลใกล้ชิดสูง สอดคล้องกับผลการศึกษาข้างต้น ที่พบว่า อาชีพนักเรียน/นักศึกษามีการเลือกใช้สื่อบุคคลใกล้ชิดสูง

ด้านระดับการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการใช้สื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต แตกต่างกัน ส่วนในสื่ออื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้ สำหรับสื่อโทรทัศน์ผู้ที่มีการศึกษาน้อยและการศึกษาสูง จะมีการใช้สื่อโทรทัศน์มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับปานกลาง ซึ่งในกลุ่มคนที่มีการศึกษาน้อยมักจะใช้สื่อโทรทัศน์เนื่องจากมีทั้งภาพและเสียง สร้างความเข้าใจได้ดีไม่ต้องอาศัยการตีความที่ซับซ้อน ดังที่ ทอดด์ ฮันท์ และ เบรนท์ ดี รูเบน³⁷ ได้กล่าวถึงปัจจัยในการเลือกรับข่าวสารส่วนหนึ่งมาจากความสามารถในการเลือกรับข่าวสาร ในกรณีของผู้ที่มีการศึกษาสูงก็นิยมเลือกใช้สื่อชนิดนี้เช่นเดียวกัน สอดคล้อง

³⁴ ปรมะ สตะเวทิน, *หลักนิเทศศาสตร์*, น. 116.

³⁵ กาญจนนา แก้วเทพ, “ผู้รับสารในการสื่อสาร,” ใน *ทฤษฎีและพฤติกรรมการสื่อสาร*, หน่วยที่ 4 (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546), น. 108.

³⁶ พรทิพย์ วรกิจโกศาทร, “ความสำคัญของผู้รับสาร,” น. 292.

³⁷ Todd Hunt and Brent D. Ruben, op. cit., footnote 33, p. 65.

กับผลการศึกษาของ พรธณพิลาส วีระสุโข³⁸ ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและต้องการที่จะรู้ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์มากกว่าปริญญาตรี นอกจากนี้กล่าวได้ว่าในสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้เป็นข่าวสารที่ต้องมีการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้รับสารได้เข้าถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และด้วยคุณสมบัติของสื่อโทรทัศน์ก็สามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้ดี

จากผลการศึกษายังพบว่า นอกจากผู้ที่มีการศึกษาสูงจะเลือกใช้สื่อโทรทัศน์สูงแล้วยังเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่ากลุ่มอื่นอีกด้วย สอดคล้องกับที่โรบินสัน (Robinson)³⁹ ได้กล่าวว่าระดับการศึกษาของผู้รับสารมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อและระดับความรู้ทางด้านข้อมูลข่าวสาร กลุ่มคนที่มีความรู้สูงจะเพิ่มพูนความรู้ของตนโดยการใช้สื่อ รวมทั้งปรมะ สตะเวทิน⁴⁰ ได้กล่าวว่าคนที่มีการศึกษาสูงจะได้เปรียบอย่างมากในการเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะคนเหล่านี้มีความรู้กว้างในหลายเรื่อง มีความเข้าใจศัพท์มาก มีความเข้าใจสารได้ดี ซึ่งในสื่อหนังสือพิมพ์ พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง มีการเลือกใช้สื่อชนิดนี้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยสอดคล้องกับที่ ชอย (Choi) และ เบ็คเกอร์ (Becker)⁴¹ ได้กล่าวว่าการศึกษาหลายชั้นที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า การศึกษามีผลในทางบวกต่อการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ยิ่งคนมีการศึกษาสูงจะยิ่งอ่านหนังสือมาก สำหรับสื่ออินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกันคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีการใช้สื่อประเภทนี้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีกระบวนการนำเสนอหลายขั้นตอนผู้ใช้ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ ระดับการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการใช้สื่อชนิดนี้ สำหรับผู้ที่มีการศึกษาน้อยต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจ จึงทำให้ใช้สื่อชนิดนี้น้อย

³⁸ พรธณพิลาส วีระสุโข, “ความต้องการที่จะรู้ข่าวสารการเมือง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารการเมืองและการใช้ประโยชน์ข่าวสารการเมืองจากรายการโทรทัศน์ของประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานคร,” น. บทคัดย่อ.

³⁹ John P. Robinson, “Mass Communication and Information Diffusion,” in Current Perspectives in Mass Communication Research, edited by Kline and Tichenor (London: Sage Publications, 1972), p. 77.

⁴⁰ ปรมะ สตะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์, น. 116-117.

⁴¹ Hyeon Cheol Choi and Samuel L. Becker, “Media Use, Issue / Image Discrimination, and Voting,” Communication Research 14 (June 1987):273.

ดังที่ วิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm)⁴² เห็นว่า คนเรามีแนวโน้มที่จะเปิดรับข่าวสารที่ใช้ความพยายามน้อย เช่น อยู่ใกล้ตัวสามารถเลือกรับได้ง่ายและมีสารประโยชน์ต่อตนเอง นอกจากนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของ พิมพิตา โยธาสุมุท⁴³ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับ ความรู้ และทัศนคติ ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานครต่อการนำเสนอความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อมวลชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีจะมีการเปิดรับประเภทสื่ออินเทอร์เน็ตมาก

ความต้องการข้อมูลข่าวสารกับการเลือกใช้สื่อของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความต้องการข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์ในทางบวก กับการเลือกใช้สื่อของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ยิ่งประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความต้องการข้อมูลข่าวสารมากเท่าไรจะยิ่งทำให้ประชาชนเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสื่อต่าง ๆ มากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับ Katz และคณะ⁴⁴ ได้กล่าวในทฤษฎีการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ ว่าการใช้สื่อของบุคคล ขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง นอกจากนี้ ยูบล เบ็ญจรงค์กิจ⁴⁵ ก็ได้ให้ความเห็นกับแนวคิดดังกล่าวว่าพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของบุคคลเกิดขึ้น เพื่อสนองความต้องการอันเกิดจากพื้นฐานด้านจิตใจของบุคคลนั้น ๆ โดยผู้รับสารเป็นผู้กำหนดว่าตนเองต้องการอะไร สื่ออะไร และสารอะไรจึงจะสนองความพอใจของตนได้ เช่นเดียวกับ ทอดด์ ฮันท์ และ เบรนท์ ดี รูเบน⁴⁶ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับข่าวสารของบุคคลคือความต้องการซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในกระบวนการเลือกของมนุษย์ โดยคนเรามักเลือกสื่อตอบสนองความต้องการได้ สำหรับกระบวนการเลือกสรรข่าวสาร

⁴² Wilbur Schramm, op. cit., footnote 15, p. 200.

⁴³ พิมพิตา โยธาสุมุท, “พฤติกรรมการเปิดรับ ความรู้ และทัศนคติ ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานครต่อการนำเสนอความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อมวลชน,” น. 179-203.

⁴⁴ E. Katz, and others, op. cit., footnote 11, pp. 21-22.

⁴⁵ ยูบล เบ็ญจรงค์กิจ, การวิเคราะห์ผู้รับสาร, น. 68-69.

⁴⁶ Todd Hunt and Brent D. Ruben, op. cit., footnote 33, pp. 52-55.

(Selective Processes)⁴⁷ นั้นมีขั้นตอนคือ การเลือกเปิดรับ เลือกตีความ และเลือกจดจำ แต่ละขั้นตอนจะมีความเกี่ยวเนื่องกันเป็นลำดับขั้นโดยบุคคลมักเปิดรับข่าวสารจากความสนใจและความต้องการเป็นหลัก ดังนั้นถ้าไม่สนใจหรือไม่ต้องการก็จะไม่เปิดรับ ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องกรองในการเปิดรับของบุคคล ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับศึกษาของ พรนภา แก้วลาย⁴⁸ เรื่อง “ศึกษาความต้องการข่าวสารและความพึงพอใจในการรับฟังข่าวต้นชั่วโมงของสถานีวิทยุกระจายเสียงในเครื่องทักทัก : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการกรุงเทพมหานคร” พบว่า ความต้องการข่าวสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ

จากผลการศึกษาที่พบว่ายิ่งประชากรมีความต้องการข่าวสารมากเท่าไรจะยิ่งทำให้ประชาชนเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากสื่อต่าง ๆ มากขึ้นตามไปด้วยสะท้อนให้เห็นว่าการเลือกใช้สื่อนั้นมีที่มาจากความต้องการนั่นเอง และยังแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นสถานการณ์สำคัญที่ทำให้ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ความสนใจทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นโดยเป็นเพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นของพื้นที่ที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง ความต้องการข้อมูลข่าวสาร การเลือกใช้สื่อ ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กรณี ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษาได้พบประเด็นที่น่าสนใจและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปริมาณความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ระดับมากเกือบทุกประเด็น และความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการข้อมูลข่าวสารกับการเลือกใช้สื่อเป็นความสัมพันธ์ทางบวก สะท้อนให้เห็นว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นเหตุการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจ ทั้งนี้

⁴⁷ พีระ จิระโสภณ, “การเลือกสรรและการแสวงหาข่าวสาร,” ใน หลักและทฤษฎีการสื่อสาร, หน่วยที่ 11 (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544), น. 636-639.

⁴⁸ พรนภา แก้วลาย, “ศึกษาความต้องการข่าวสารและความพึงพอใจในการรับฟังข่าวต้นชั่วโมงของ สถานีวิทยุกระจายเสียงในเครื่องทักทัก : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), น. 100.

เนื่องมาจากการสำรวจความคิดเห็นด้านผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวที่มีต่อจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าผลกระทบในระดับปานกลางและการก่อเหตุความไม่สงบมีผลทำให้เกิดความวิตกกังวลและหวาดกลัวมากที่สุด ด้านเศรษฐกิจมีผลต่อการเข้ามาหางานทำของแรงงาน ด้านสังคมมีต่อผลการเดินทางระหว่างจังหวัด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสื่อต่าง ๆ ควรมีการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง พร้อมทั้งไม่ควรละเลยและมองข้ามปัญหาดังกล่าว ไม่เฉพาะพื้นที่ที่เกิดเหตุโดยตรงเท่านั้น ที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสนใจแต่ยังต้องให้ความสำคัญต่อจังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเพราะผลกระทบดังกล่าวอาจเป็นปัญหาสำคัญในอนาคต นอกจากนี้จังหวัดที่อยู่ในภาคใต้ อย่างเช่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีเองยังมีส่วนเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างจังหวัดในการแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากร บุคลากร และด้านนโยบายต่าง ๆ ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

2. ประเด็นของข้อมูลข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุดคือ สาเหตุเกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบและแนวโน้มความรุนแรงในอนาคต สังเกตได้ว่าประชาชนมีความต้องการข้อมูลข่าวสารเชิงวิเคราะห์มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสื่อต่าง ๆ มักมีการนำเสนอข่าวสารความรุนแรง การสูญเสีย แต่ยังคงขาดการอธิบายขยายความหรือการวิเคราะห์เหตุการณ์ ซึ่งการตีความหรือชี้แจงข่าวสารนั้นเป็นหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนตามที่ Lasswell⁴⁹ ได้กล่าวไว้สื่อมวลชนจึงควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในประเด็นดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบว่า ประเด็นของข่าวสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เมืองปัตตานีและความรู้เกี่ยวกับชาวไทยมุสลิมนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเหตุการณ์หรือสาเหตุที่แท้จริง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการนำเสนอความรู้ ความเข้าใจ ทางประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรม เพราะว่าในประเทศไทยยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคม และประเพณี ดังนั้นความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้อง นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างร่วมมือและความสามัคคี สื่อที่มีบทบาทสำคัญก็คือสื่อมวลชนทั้งสื่อมวลชนระดับชาติและสื่อมวลชนท้องถิ่นซึ่งมีศักยภาพในการขยายความรู้ ความเข้าใจและผู้ซึ่งนำประเด็นให้เป็นที่น่าสนใจ และยังช่วยให้บุคคล ได้รับเอาข่าวสารไปเผยแพร่ต่อ ๆ กันตามที่ Wilbur Schramm⁵⁰ ได้กล่าวไว้ในแนวคิดในเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนกับการพัฒนา

3. สื่อที่ประชาชนเลือกใช้เพื่อรับข่าวสารเกี่ยวกับ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่จะเป็นสื่อมวลชนระดับชาติ ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ ส่วนสื่อเลือกใช้น้อยที่สุดคือ สื่อมวลชนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนท้องถิ่นนับว่ามีความใกล้ชิด เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

⁴⁹ Harold D. Lasswell, op. cit., footnote 7, pp. 37-51.

⁵⁰ Wilbur Schramm, op. cit., footnote 18, pp. 127-144.

ของผู้รับสารโดยตรง สื่อชนิดนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและยังมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ในการรายงานเหตุการณ์ ความเป็นไปของสังคม หรือคอยสอดส่องตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่จะมีผลกระทบต่อท้องถิ่นตามที่ Lasswell⁵¹ ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคม สำหรับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อและมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เห็นได้จากผลการศึกษาที่พบว่าประชาชนมีความต้องการข่าวสารในระดับมาก แต่ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ นั้นพบว่าเปิดรับสื่อมวลชนท้องถิ่นน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสื่อดังกล่าวไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับสารได้ ซึ่งข้อมูลข่าวสารความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะมาจากสื่อมวลชนระดับชาติ ดังนั้นผู้ที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับสื่อมวลชนท้องถิ่นควรคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ในการรายงานข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ ไม่ใช่เพียงแค่ปล่อยให้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนระดับชาติเท่านั้นที่จะรายงานข่าวสารความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่สื่อมวลชนท้องถิ่นต้องแสดงบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของตน และในฐานะที่อยู่ภูมิภาคเดียวกัน มีความใกล้ชิดกัน ควรสร้างความรู้ความเข้าใจ หยิบยกประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อคนในพื้นที่มาเผยแพร่ สำหรับจังหวัดสุราษฎร์ธานี นั้นมีสื่อมวลชนท้องถิ่นกระจายแพร่หลาย ทั้งวิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และยังมีสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนั้นสื่อต่าง ๆ เหล่านี้นับว่าเป็นช่องทางสำคัญในการนำเสนอข่าวสารให้คนในพื้นที่ได้รับทราบถึงสถานการณ์ดังกล่าว

ส่วนในสื่อบุคคลนั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกใช้สื่อบุคคลอยู่ในอันดับต้น ๆ รองจากสื่อมวลชนจึงเห็นได้ว่าสื่อบุคคลยังมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสาร โดยมีการเลือกใช้สื่อบุคคลใกล้ชิดมากกว่าบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้เนื่องจาก บุคคลที่มีตำแหน่งเช่น ตำรวจ ทหาร ข้าราชการ ด้วยตำแหน่งหน้าที่ทำให้เข้าถึงผู้รับสารได้น้อย การติดต่อสื่อสารในแต่ละครั้งมักเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญจริง ๆ จึงควรมีพัฒนาช่องทางผ่านสื่อบุคคลให้ประชาชนสอบถามข้อมูลข่าวสารข้อสงสัยต่าง ๆ ได้สะดวก รวมทั้งมีเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ถูกต้อง

4. นอกจากนี้จากข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ต้องการข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับความเป็นจริง ไม่บิดเบือน รวมทั้งข่าวสารต้องรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ พร้อมกับมีการสื่อความหมายที่เข้าใจง่ายและมีการวิเคราะห์ เจาะลึกในประเด็นต่าง ๆ โดยอยากให้มีการนำเสนอความคืบหน้าของคดีที่เกิดขึ้นเนื่องจากส่วนใหญ่มีเพียงรายงานข่าวแต่ไม่มีการติดตามความคืบหน้าของ

⁵¹ Harold D. Lasswell, op. cit., footnote 7, pp. 37-51.

ข่าวสารที่ได้นำเสนอไปแล้ว ตรงกับผลการศึกษาดอนต้นที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และแนวโน้มในอนาคตซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องมีการวิเคราะห์เจาะลึก และพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังอยากให้สื่อมีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่องเพราะอยากทราบถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์หรือวิธีการที่รัฐบาลจะใช้ในการโต้ตอบกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพราะจะทำให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบไหวตัวทันและส่งผลกระทบต่อกรยึดมั่นในการแก้ปัญหา ดังนั้นสื่อมวลชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการนำเสนอข่าวสารในหลายแง่มุมไม่เพียงแต่ข่าวสารเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพราะประชาชนยังต้องการข่าวสารเชิงวิเคราะห์ คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

1. จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาประชาชนโดยรวมทั้งหมดของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควรเจาะจงกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ในตัวแปรด้านอาชีพ คือ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และพบว่าข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มักนำเสนอถึงการสูญเสียของข้าราชการในพื้นที่ อยู่เสมอ จึงควรการศึกษา ความต้องการข่าวสารหรือความคิดเห็นข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในกลุ่มข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ยังอาจจะศึกษาความคิดเห็นหรือความต้องการข้อมูลข่าวสารในกลุ่มประชาชนชนจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มาอาศัยอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีหรือจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้

2. การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะพื้นที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงควรศึกษาความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยรวมในพื้นที่ภาคใต้ทั้งหมด เพื่อทราบถึงความต้องการข้อมูลข่าวสารหรือความคิดเห็นโดยรวมของประชาชนภาคใต้ในจังหวัดอื่น ๆ ด้วยว่ามีความคิดเห็นอย่างไร ต้องการข่าวสาร เนื้อหา รวมทั้งนิยมเปิดรับสื่อประเภทใด

3. จากผลการศึกษาพบว่าสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกเปิดรับมากที่สุด ดังนั้นจึงควรศึกษา ความคิดเห็นหรือความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเจาะจงในสื่อโทรทัศน์ รวมทั้งการศึกษาระบบการขึ้นตอน การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเชิงลึก และนโยบายในการนำเสนอข่าวสารของแต่ละสถานี